

Nær verður fosturland barnaland?

Á fundinum um fosturtøku sat eingin kvinna við pallborðið, bara mannfólk.

Eingin teirra talaði fyri sjálvsavgerðar-rættinum hjá kvinnum.

Yvir fyri tí, sum hetta pallborðið umboðar, setur føroyska kvinnufylkingin í Keypmannahavn fram krav um fría fosturtøku í Føroyum, krav um bætta umstøður fyri børn og foreldur og krav um almenna upplýsing um kynslív og fyrirbyrgjandi evni

Tað sæst við einum hálvum eyga, at panelið á fosturtøkufundinum í Libanon (missionshús í Sorvági) á páskum ikki var representativt fyri Føroya fólk, men tvørtur-í-móti var sera eksklusivt. Vit skulu bara nevna eitt, sum panelluttakararnir høvdu felags sínámillum, men ikki við Føroya fólk: teir eru allir ikki-kvinnur, meðan helvtin av Føroya fólk — tann helvtin, sum skal hava ella ikki hava fosturtøku — er kvinnur.

Politikararnir viðganga allir, at í teirra flokki hevur spurningurin um fosturtøku ikki verið viðgjörður. Teir umboða tí ikki støðu flokkanna til málið, men rætt og siðtt sína persónligu støðu, men áskoðanir teirra fáa eina — ouppiborna — vekt av politikaratign teirra.

Ikki kvinnurnar, sum skulu kenna á sinum kroppi bæði fosturtøkuna, sum teimum verður loyvd og hina, sum teimum verður sýtt, verða spurdar. Tey spurdu, orsaka, teir spurdu eru umboð fyri valdið, tað lóggevandi, tað ideolog-

iska og psykologiska valdið. Og nær hava tit hoyrt, at teir nakrantíð sjálvkravdir gövu ræðið frá sær?

Tað er ótølendi, at hetta mál, sum er av allar-størsta týðningi fyri kvinnur, týðuleikar okkara til í einhvønn mun at ráða okkara egnu lívsleið, verður viðgjört í einm forum, har so trøngt er til veggja! Fundarfrásagnirnar í blaðunum lýsa eitt panel, sum eyðkennist órúmgjøgna av áhugaloysi, hinumegin av hugmóð og maktgreiði.

Lógin og moralurin

Torført er at skilja, hvørja meining pallborðsluttakararnir veruliga hava um fosturtøku og nógaldandi lóggávu á økinum. Av blaðfrásagnunum sæst, at teir allir uttan Jákup Lindenskov eru imóti fosturtøku, sum teir sammeta við morð. Teirra grundgevingar eru sum heild óviðkomandi og osakligar.

Høvuðsgrundgevingin hjá pallborðinum er, at fosturtøka er morð og tí-

skil ikki samsvarar við tann kristna moralin.

Hesir somu menn haldar, at nógaldandi lóg er nóg góð. Lógin loyvir fosturtøku í serstøkum forum, sum t.d. um tú ert undir 15 ár ella yvir 38 ár o.s.fr. Men er so ikki eisini hetta morð? Í hesum sambandi er tað, vit spyrja eftir moralinum.

Betri sosialar umstøður

Tað kunnu nogvar ymiskar orsøkir gera seg galdandi, tá ein kvinnur hugsar um at fáa fosturtøku — tak t.d. tá einasamliu mammuna, sum bert hevur 2.942 kr.+500 kr. (barnapen.) at upphalda sær sjálvari og barninum fyri, um tey hava egnan bústað: serstakliga torført verður tað, tá vit vita, at húsaleigan er umleið helvtin av inntøkum.

Pallborðsluttakararnir fela tað sum eina samfelagsuppgávu at verja tað gitna eggði í móðurlívi. Men hvi fela teir ikki somu ábyrgd yvir fyri teimum børnum, sum

komin eru í verðina og gera lívið hjá børnum og foreldrum liviligari?

Hvi leggur tað almenna t.d. ikki størri dent á at tryggja børnini í tí vaksandi ferðsluni, sum regluliga ferir við sær, at børn verða fyri vanlukku ella dripin?

Vit vita jú, at nógv børn ganga fyri vág og vind, tí at ansingarstovarnir eru ov fáir. Attu politikararnir ikki at fílt ábyrgd fyri at tryggja børnum uppveksur, ið er grundaður á góðar sosialar umstøður og eitt umhvørvi, har børnini eru væl til passar bæði líkamliga og sálarlaga?

Vit undrast eisini á ta stóru ábyrgdarskenu, teir hava móttvegið tí gitna egginum, tá vit hugsa um tey tilfatskomnu londini, har børn líða stóra neyð. Hvønn einasta dag doyggja nógv av teimum í hungri og armóð.

Frá sonnum kristnum sjónarmiði skuldi ábyrgdarskenu eisini komið hesum neyðardýrum til góðar, men tað sær út, sum henda kenslan ikki røkkur út um landdøddarnar.

Ósakligt orðaskifti

Tað vanliga er, at tá ið orðaskifti um fría fosturtøku er í føroysku blaðunum, verður ein hópur av ósakligum ákærum reistur imóti teimum, sum stýrja fría fosturtøku.

Eisini er vanligt at fjala seg aftan fyri kristindóm-in og harvið fráleggja sær eina og hvørja persónliga ábyrgd og argumentation.

Teir politisku flokkarnir hava litlan og ongan áhuga vist hesum týðningarmikla máli og vilja

(við egnum orðum) helst tuga tað burtur. Hetta er ein av orsøkunum til, at tað ongantíð hevur verið nekur saklig viðgerð av hesum máli í Føroyum og visir somuleiðis teirra vantandi áhuga fyri kvinnupolitikki.

Samfelagspolitikkur og kvinnukúgan

Vónandi kunnu vit við hesi grein gera nakað fyri at skapa størri kunnleika um okkara áskoðan viðvíkjandi fosturtøku, og hvi hetta mál er so týðandi í kvinnustríðinum.

Fyri at koma áleiðis í hesum stríði er neyðugt, at vit fata samanhangin ímillum samfelagspolitikkinn og ta kvinnukúgan, ið hann viðferir.

Kvinnukúgan fer fram á øllum samfelagsokkjum, bæði á arbeiðsmarknaðinum og í familjuni, og hon er bæði materiel og ideologisk. Materiel kúgan liggur t.d. í lægri kvinnuløn, vánaligum arbeiðsumstøðum og vantandi trygd í starvssetan. Í familjuni sæst kúganin í, at flestar kvinnur, hóast tilknýti til arbeiðsmarknaðin, eisini hava høvuðs-ábyrgdina fyri barnauppal-ing og arbeiðinum í heiminum annars og sostatt hava duplutarbeiði.

Neyðug neyðloysn

Skulu vit kunna broyta okkara støðu, bæði persónliga og samfelagsliga, er tað neyðugt at vit fáa lóg um fría fosturtøku í Føroyum, og ikki minst er tað neyðugt at fáa betri upplýsing um fyrirbyrgjandi evni. Hetta gevur kvinnum møguleika fyri

sjálvar at taka avgerðir um sitt egnu lív.

Fosturtøka er altíð ein stór og ring avgerð at taka, og vit leggja stóran dent á, at tað ongantíð skal verða annað enn ein neyðloysn.

Tær kvinnur, ið hava fingið fosturtøku, hava ikki gjørt tað til stuttleika — og kundu væl verið fyruttan ta ómenniskjansligu fordøming og tær blóðigu søgur og lygnir, ið mang-an verða blakaðar í høvdið á teimum. Tær hava tikið hetta stigið, tá tær eftir gjølliga umhugsan ikki hava sæð seg færar fyri at átaka sær ábyrgdina fyri einum barni.

Avgerðina til rætta viðkomandi!

Yvirhevar var panelið nægt við núverandi lóggávu — samstundis sum fosturtøka varð søgd at vera morð og stríða móti Guds lóg.

Sum er verður avgerðin/ábyrgdin lögð á læknan og psykologin; teir verða sostatt settir at umsita Guds lóg. T.v.s. at lógin (Løgtingið) áleggur (sálar-læknum) í Føroyum ábyrgd sum dóm-arar yvir lagnu og framtíð hjá einstøkum kvinnum.

Tá tað ber til at leggja ábyrgdina á læknan, sum jú eisini bert er ein menniskji, hvi ber tað so ikki til at leggja ábyrgdina har, hon hoyrir heima — nevniliga hjá teirri einstøku-kvinnuni.

Ábyrgdin, hvat hon enn innibær, eigur at vera hennara.

12. mai 1983
Kvinnufylkingin
í Keypmannahavn

